

„Ačkoli vypadá jako železná pavučina, určitě přetrvá věky,“ napsal o prvním železném mostu na světě dramatik a skladatel Charles Dibdin. A měl pravdu. Most přetrval do dneška a stále je zdrojem obdivu i údivu tak jako ve chvíli, kdy byl dokončen.

Základní informace

Na Seznam světového dědictví UNESCO byl zapsán v roce 1986.

Údolí s unikátním železným mostem leží v západní části Anglie v okolí Telfordu a je vzpomínkou na dobu, kdy průmyslová revoluce nabírala plné obrátky. Ironbridge, železný most, je pro pěší volně přístupný a je bezesporu chloubou nejen zdejšího kraje.

V okolí je ale řada dalších technických památek. V Coalbrookdale je muzeum železa, nedaleko mostu v bývalém skladišti pak expozice muzea řeky Severn, v Coalportu stojí muzeum porcelánu, v Jackfieldu je zase představena výroba dlaždic a skanzen Blits Hill je zaplněn nejen stavbami z 19. století, ale také barvitými figurkami skutečných řemeslníků. Snadno zde proto potkáte umouněného kominíka, který táhne svou káru, nebo se vám dostane zasvěceného výkladu od svíčkaře. S ještě teplou svíčkou v dlaních můžete zajít na kus řeči do stolárny, podívat se na představení potulných herců nebo zajít k řezníkovi či pekaři.

Kompletní Seznam světového dědictví UNESCO v češtině:
www.ingema.net
 rubrika WH UNESCO.

Ironbridge

Snímek: Lumír Pecold

Most překročil nejen vody řeky Severn, ale také ze staré do nové doby. Vždyť právě na březích nejdelšího toku západního pobřeží Anglie se zrodila v 18. století průmyslová revoluce, která obrátila svět naruby.

Kraj kolem řeky Severn tehdy živily první vysoké pece postavené v Coalbrookdale. V jejím údolí začínal onen kolotoč – vytěžit, vyrobit, naložit, převézt a prodat.

Železo se tu pravděpodobně vyrábělo již od poloviny 17. století. Ale pak si zde jistý Abraham Darby z Bristolu najal starou huť a roku 1709 vyrobil první železo – ovšem nikoli pomocí dřevěného uhlí, jak bylo do té doby obvyklé, ale s použitím koksu.

Aby ho získal, zpracovával místní uhlí. Železo odléval do nových forem, v nichž dělal litinové kuchyňské hrnce a vyráběl kotle s mnohem tenčími stěnami, než bylo do

té doby vůbec možné. Odtud také pocházely první železné kolejnice i vozy na železných kolech, jež po nich jezdily.

Syn Darbyho výrobu zdokonalil a v roce 1755 začal vyrábět již velmi kvalitní litinu. Jeho syn, třetí Abraham v dynastii Darbyů, ji pak použil pro stavbu prvního kovového mostu na světě.

S nápadem přišel architekt Thomas Pritchard ve snaze nahradit místní přívoz. Litinu zřejmě prosadil Abraham Darby, který měl ve společnosti pro stavbu mostu největší podíl. Darby byl vybrán také jako hlavní stavitel.

Těsně před Vánoci roku 1777, kdy práce na mostu sotva začaly, Pritchard zemřel a výstavba zůstala pouze na Darbym. Ten musel řešit jak do té doby nevídané technologické problémy, tak i skutečnost, že stavba mostu byla mnohem dražší, než se předpokládalo.

Největšími odlitky na konstrukci mostu je pět hlavních žeber, z nichž každé váží 5,75 tuny. Vysoké pece v Coalbrookdale ale byly schopny vyrobit denně jen něco přes dvě tuny železa. Nebylo tedy možné odlévat mostní žebra přímo z vysoké pece.

O stavbě se dochovalo málo informací. Můžeme se tak jen domnívat, že na břehu řeky byly postaveny tavicí pece a velké mostní díly se odlévaly přímo na místě. Konstrukce mostu je navržena tak, že na žebra působí především tlakové síly. I když je litina na tlak velmi pevná, je křehká a při stavbě samotné se muselo se štíhlými mostními oblouky zacházet více než opatrně, aby se nezlomily.

Samotná konstrukce mostu připomíná skládačku. Vychází z tesařského řemesla, využívá rybinové spoje a čepování bez použití jediného šroubu nebo nýtu – šrouby, které jsou dnes na konstrukci, byly přidány později. Pět polokruhových žeber spočívá na zděných pilířích a je doplněno o dvě sady dalších žeber propojených železnými pláty, ozdobnými kruhy a do tvaru kýlu prohnutými výztuhami. Jednotlivé spoje jistily klíny. Jednotlivé prvky bezchybně zapadají.

Z účetních záznamů je patrné, že v srpnu 1779 se na stavbě slavilo. Útrata šesti liber za pivo zřejmě uzavřela dokončení žebrové konstrukce mostu. V prosinci zmizelo lešení a dá se předpokládat, že most byl dokončen.

Stavba stála nejméně 5250 liber a Darby nejspíš zaplatil 2000 liber rozdílů proti původnímu rozpočtu z vlastní kapsy. První most postavený z litiny a kamene, dlouhý 30 m a 62 cm, však stál. Jeho 384 tun železa vydrželo i nápor záplav v roce 1795. Začala epocha mostů z litiny a svárkové oceli, trvala celé století.

Dynastie Darbyů odpočívá na místním hřbitově. Poměrně skromně. Abraham, Edmund, Samuel, manželky – všichni pod mramorovým náhrobkem a vedle zaměstnanců. Ti nemají náhrobky z mramoru, ale ze železa. ●

Lumír Pecold